

Notitser.

I.

Dødeligheden iblandt fattigunderstøttede Personer.

En indgaaende Behandling af Dødeligheden i Danmark efter sociale Synspunkter hører til den officielle Statistiks Fremtidsopgaver. Fra privat Haand foreligger der vel paa dette Specialomraade de fortrinlige Arbejder af nuværende Sygekasseinspektør Th. Sørensen (»De økonomiske Forholds og Beskæftigelsens Indflydelse paa Dødeligheden«, København 1884 og 1885) og af M. Rubin og H. Westergaard (»Landbefolkningens Dødelighed i Fyns Stift«, Kbh. 1886), men disse Undersøgelser omfatte hver for sig kun en Del af Befolkningen, hvorhos de begge ligge en Snes Aar tilbage i Tiden. Fra at tage den nævnte Opgave op i sin fulde Udstrækning er Statistisk Bureau imidlertid foreløbig afskaaret paa Grund af den uheldige og forældede Form, hvori Materialet til Dødelighedsstatistiken indgaar til Bearbejdelse. Indtil det lykkes at gennemføre en rationel Omordning paa dette Punkt, maa den stærkt paakrævede sociale Dødelighedsstatistik lade vente paa sig.

Det er da ogsaa kun rent lejlighedsvis — som en Art Biprodukt ved et Arbejde af andet Indhold — at Bureauet har kunnet foretage nogle Beregninger angaaende

Dødeligheden iblandt fattigunderstøttede Personer i Danmark*).

At Dødeligheden er betydelig større i den fattige Befolkning end i den velhavende, er en bekendt Sag. Saaledes fandt Th. Sørensen for Tiaaret 1865—74, at den relative Dødelighed i Hovedstadens Arbejderklasse var mellem 50 og 100 pCt. større end i Middelstandens underste Lag, og for Provinsbyerne gik Resultatet i samme Retning, om end Forskellen var mindre fremtrædende her end i København. I Rubins og Westergaards Undersøgelse (for Fyns Landbefolkning) vare de fattigunderstøttede udskilte som en særlig Gruppe, og det viste sig, at Fattigbefolkningens Dødelighed i næsten alle Aldersklasser var betydelig større end den normale (i Alderen mellem 15 og 65 Aar for Mændene 4 Gange saa mange Dødsfald som beregnet paa Grundlag af de almindelige Erfaringer, for Kvinderne dobbelt saa mange). Den af Statistisk Bureau nu foretagne Undersøgelse bekræfter ganske disse Resultater og giver endvidere en Antydning af Hovedaarsagerne til den store Dødelighed blandt Fattiglemmerne.

Før vi gaa over til at gengive Hovedresultaterne af Undersøgelsen, maa vi gøre et Par Bemærkninger om Materialet. Dette omfatter de Personer, der i Løbet af Aaret 1901 modtog offentlig Fattighjælp, men kun de direkte understøttede (altsaa ikke Hustruer, Børn m. v., som forsørgedes af dem, hvem Hjælpen ydedes umiddelbart). Tallet var ca. 50000, nemlig 26700 Mænd og 23100 Kvinder, hvoraf godt 1100 Mænd og godt 900 Kvinder døde i Løbet af Aaret. Imidlertid var der blandt de understøttede et ikke ringe Antal, som kun modtog midlertidig Hjælp; disse kunne ikke medregnes under de egentlige Fattiglemmers Klasse; bortser man fra dem, bliver der tilbage godt og vel 36000 Personer (17509

*) De fattigunderstøttede i Danmark i Aaret 1901. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 18. Bd., 2. Hæfte) S. 118 ff.

Mænd og 18651 Kvinder), der kunne betegnes som værende under fast Fattigforsørgelse (udeladt er desuden Børn under 15 Aar). For hver af de 36000 haves en Række Oplysninger, hvoraf alene Alderen og Trangsarsagen ere af Betydning for Dødelighedsundersøgelsen.

Blandt de 17509 fattigunderstøttede Mænd indtraf 1030 Dødsfald, blandt de 18651 Kvinder 904 Dødsfald. Hvis imidlertid Dødeligheden igennem alle Aldersklasser havde svaret til Dødeligheden i Befolkningen som Helhed i det paagældende Aar, vilde der kun have været henholdsvis 484 og 629 Dødsfald. Dødeligheden iblandt de fattigunderstøttede oversteg altsaa den normale Dødelighed med 113 pCt. for Mændene og med 44 pCt. for Kvinderne. Det er særlig i de yngre Aldersklasser, at Fattiglemmernes Dødelighed er stor; Afgigelsen fra Normalen aftager med Alderen, ja blandt de aller ældste fattigunderstøttede døde der endog færre, end man kunde have ventet efter de almindelige Erfaringer. Dette fremgaar af nedenstaaende Tabel, hvor Tallene ere beregnede paa Grundlag af 5-aarige Aldersklasser:

Mænd:	Antal Dødsfald blandt Fattiglemmer efter	
	Erfaring	Beregning
15—35 Aar	185	19
35—55 —	309	82
55—75 —	373	203
75 Aar og derover ...	163	180
	I alt ...	1030
		484
Kvinder:		
15—35 Aar	135	15
35—55 —	159	53
55—75 —	327	227
75 Aar og derover ...	283	334
	I alt ..	904
		629

I Aldersklasserne mellem 15 og 35 Aar er Fattiglemmernes Dødelighed altsaa henimod en halv Snes Gange saa stor som den normale, i Aldersklasserne fra 35 til

55 Aar 3—4 Gange saa stor, og i Alderen 55—75 Aar omtrent halvanden Gang saa stor som Dødeligheden i den hele Befolkning. Men ved Alderen 75 Aar vender Forholdet sig; hvis Dødeligheden blandt Fattiglemmer over 75 Aar havde været af samme Størrelse som den normale, vilde der være død 180 Mænd og 334 Kvinder, roedens det faktisk indtrufne Antal Dødsfald kun var henholdsvis 163 og 283.

Hvorledes kan dette sidste Forhold forklares? At det ikke beror paa tilfældige Aarsager, er uden for al Tvivl; Materialet er tilstrækkelig stort til at begrunde en sikker Slutning, og den foran omtalte Undersøgelse af Rubin og Westergaard kom til samme Resultat.

I nævnte Skrift antydes det, at Grunden til de meget gamle Fattiglemmers forholdsvis lave Dødelighed kan være den, at de fattigunderstøttede i denne Alder lever under bedre hygiejniske Vilkaar end de, der ikke modtage Hjælp af det offentlige (»Livet som Fattiglem er jo ogsaa for et gammelt Menneske analogt med Aftægtsforholdet«). Jfr. ogsaa Westergaards »Mortalität und Morbilität«, 2den Udg., Side 484: »... ja man könnte versucht sein, die Frage, ob nicht gar die Emancipation der alten Frauen von der Arbeit, wie sie das Armenhaus mit sich bringt, eine Verbesserung der Gesundheitsverhältnisse bewirkt, zu bejahen«.

Ved Siden af denne Forklaring synes ogsaa en anden at have nogen Sandsynlighed for sig. Det er ikke urimeligt at antage, at den overordentlig store Dødelighed i det Befolkningslag, der rekruterer Fattiggaardene, bortriver de svageligste Individier i yngre Alder, end Tilfældet er i andre Samfundsklasser, saaledes at af de fattigste i Samfundet kun de kraftigste naa at leve over Støvets Aar. Men hvis saaledes »Selektionen« gør sig stærkere gældende overfor dem, der ende deres Dage som Fattiglemmer, end overfor den bedre stillede Befolkning, er der jo intet urimeligt i, at de første have en mindre Dødelighed i de ældste Aldersklasser end den normale.

Endelig er der endnu et Moment, der delvis smelter sammen med det nys nævnte. De forskellige Trangsaarsager, der kunne føre en Person ind under det offentlige Fattigvæsen, spille en højst ulige Rolle i de forskellige Aldre. I de yngre Aar er det, navnlig for Kvindernes Vedkommende, Sygdom og — hvad der i det væsentlige falder sammen hermed — »Arbejdsudygtighed«, for Mændenes Vedkommende tillige Drikfældighed; i de ældre Aldre angives som den hyppigste Trangsaarsag slet og ret »Alderdom«. Hvis man bortser fra de fattigunderstøttede, for hvilke der ikke foreligger Oplysning om Trangsaarsagen, finder man følgende Forholdstal:*)

	Trangsaarsag:		
	Sygdom eller Arbejdsudygtighed	Drikfældighed	Alderdom
Mænd:			
18—25 Aar	40 pCt.	10 pCt.	7 pCt.
25—30 —	32 —	15 —	» —
30—50 —	36 —	24 —	» —
50—55 —	38 —	25 —	» —
55—60 —	39 —	26 —	4 —
60 Aar og derover..	13 —	11 —	67 —
Kvinder:			
18—25 Aar	69 —	» —	» —
25—30 —	50 —	» —	» —
30—50 —	32 —	2 —	» —
50—55 —	39 —	2 —	1 —
55—60 —	32 —	2 —	18 —
60 Aar og derover..	5 —	1 —	88 —

Altsaa: af alle Mænd under 60 Aar, der nyde Fattigunderstøttelse, er imellem Halvdelen og de to Tredjedele blevne Fattiglemmer paa Grund af Sygdom eller Drik-

*) Klassificeringen efter Trangsaarsag omfatter følgende Grupper: Sygdom, Vanførhed, Aandssvaghed, Sindssygdom, Alderdom, Ulykkestilfælde, Arbejdsloshed, Arbejdsudygtighed, Dovenskab, Drikfældighed, Forsørgerens Død, Forsørgerens Rømning, Stor Børneflokk, Anden og uangiven Aarsag.

fældighed, men af Mændene over 60 Aar er dette kun Tilfældet med en Fjerdedel. For de gamle kvindelige Fattiglemmer spiller Sygdom og Drikfældighed en endnu ringere Rolle (tilsammen kun 6 pCt.). Den fattigunderstøttede Befolkning er saaledes i sine yngre Aldersklasser stærkere belastet med syge og drikfældige Individer end Befolkningen i sin Helhed, hvilket ikke — eller i hvert Fald i langt ringere Grad — gælder de ældste Aldersklasser.

Det ligger herefter nær at spørge, om ikke Fattiglemmernes ekstraordinært store Dødelighed udelukkende beror paa, at der blandt disse findes forholdsvis flere syge og drikfældige Personer end i Befolkningen som Helhed. Dette er imidlertid ikke Tilfældet. Udsondrer man særskilt de Fattiglemmer, der ere komne i Trang af anden Aarsag end de nævnte, finder man for disse følgende Talrækker for de erfarede og beregnede (normale) Antal Dødsfald i hver Aldersklasse:

	Antal Dødsfald efter	
	Erfaring	Beregning
Mænd:		
15—35 Aar	27	12
35—55 —	63	44
55—75 —	216	148
75 Aar og derover	152	173
	I alt... 458	377
Kvinder:		
15—35 Aar	35	11
35—55 —	67	45
55—75 —	261	213
75 Aar og derover	278	329
	I alt... 641	598

Selv efter Udsondringen af de to Grupper af Fattiglemmer, der have den største Dødelighedssandsynlighed, er der dog en meget betydelig Forskel mellem de erfarede og de beregnede Tal; for alle Aldersklasser indtil 75 Aar er Fattiglemmernes Dødelighed større end den normale.

I det foregaaende er man gaaet ud fra, at de, der ere komne i Trang paa Grund af Sygdom og Drikfældighed, have en større Dødelighed end de øvrige Fattiglemmer. At denne Forudsætning holder Stik for de syges Vedkommende, vil næppe kunne drages i Tvivl. At det ogsaa gælder for de drikfældige, fremgaar af nedenstaaende Sammenstilling (Tallene ere, ligesom foran, beregnede paa Grundlag af 5-aarige Aldersklasser). Af de to Kolonner for beregnede Tal angiver den første (a) det Antal af Dødsfald, der vilde være indtruffet, hvis Dødeligheden havde været som iblandt de ikke drikfældige Fattiglemmer (bortset fra dem, der ere komne i Trang paa Grund af Sygdom), den anden (b) det Antal Dødsfald, der vilde være indtruffet, dersom Dødeligheden havde været som i Befolkningen som Helhed (den normale Dødelighed).

	Antal Dødsfald efter		
	Erfaring	Beregning	
Mænd:		a.	b.
25—35 Aar.....	9	4	3
35—55 —	50	31	21
55—75 —	54	46	32
75 Aar og derover...	7	5	6
I alt...	120	86	62

De drikfældige mandlige Fattiglemmers Dødelighed er altsaa omtrent dobbelt saa stor som den normale. Forskellen er størst for de yngste Aldersklasser.

II.

Kvinden paa Arbejdsmarkedet i Amerika.

Af de Forenede Staters Befolkning var efter Census-Opgørelsen af 1870 ca. 12,5 Millioner beskæftigede i erhvervsmæssig Virksomhed (*gainful occupations*), og